

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Yritykset • 29/2016

Yhteiskuntavastuu ja sääntely

Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin
sääntelykehityskuluihin eri puolilla maailmaa II

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Yhteiskuntavastuu ja sääntely

Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin
sääntelykehityskuluihin eri puolilla maailmaa II

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Yritykset 29/2016
(TEM raporteja)

ISSN verkkojulkaisu 1797-3562

ISBN verkkojulkaisu 978-952-327-122-7

KUVAILEHTI

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö Työelämä- ja markkinaosasto		Julkaisu-aika 9.9.2016	
Tekijä(t)	Noora Lindroos, korkeakouluharjoittelija, työelämä- ja markkinaosasto			
Julkaisun nimi	Yhteiskuntavastuu ja sääntely – Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin sääntelykehityskuluihin eri puolilla maailmaa II			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Yritykset 29/2016			
Julkaisun teema	Yhteiskuntavastuu, lainsäädäntö, sääntely			
Julkaisun osat/ kieliversiot	suomi			
Tiivistelmä	<p>Selvityksen tavoitteena on antaa kattava kokonaiskuva yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvistä viimeaikaisista sääntelykehityskuluista eri puolilla maailmaa. Lainsäädäntökehitysten lisäksi selvityksessä käsitellään myös oikeudellisesti sitomatonta soft law -sääntelyä. EU:n ja Suomen lakimuutosten lisäksi muiden maiden kansalliset lakimuutokset voivat vaikuttaa globaaleilla markkinoilla toimiviin suomalaisiin yrityksiin.</p> <p>Viimeaikaisissa lainsäädösprojekteissa korostuu raportointivelvoitteiden asettamisen kautta pyrkimys ennaltaehkäistä yritysten toiminnan aiheuttamia talous-, ihmisoikeus- ja ympäristöriskkomuksia. Veronkierron estämistä koskevaa sääntelyä on viety nopeasti eteenpäin vuoden 2016 aikana niin OECD:ssa kuin EU:ssa. Ihmisoikeuksien osalta etenkin huolellisuusperiaate on herättänyt paljon keskustelua YK:ssa, OECD:ssa, EU:ssa ja kansallisesti. OECD on julkaissut muutamia toimialakohtaisia oppaita huolellisuusperiaatteen noudattamisesta tuotantoketjuissa. Varsinkin Ranska on keskittänyt ajamaan huolellisuusperiaatteen liittyvän sääntelyn lisäämistä. Lisäksi konfliktimateriaalien tuontia on rajoitettu EU:ssa ja Yhdysvallat on kieltänyt lapsi- ja pakkotyöllä tuotettujen tavaroiden maahantuonnin.</p> <p>Yhteiskuntavastuu on vahvistunut jalansijaansa globaalissa taloudessa, mikä näkyy paitsi sääntelyn lisäämisellä myös EU:n uudessa kauppastrategiassa, johon yhteiskuntavastuu on ensimmäistä kertaa luettu mukana. EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen TTIP-vapaakauppasopimukseen neuvotellaan parhaillaan yhteiskuntavastuutoimien mukaanlukemista. Näyttääkin siltä, että yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvän pakottavan ja vapaaehtoisen sääntelyn lisääntyessä kansainvälisesti suomalaistenkin yritysten on enenevässä määrin huomioitava vastuullisuutensa menestyksensä takaamiseksi.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyshenkilö: Työelämä- ja markkinaosasto/ Linda Piirto, puh. 029 504 7028</p>			
Asiasanat	yhteiskuntavastuu, lainsäädäntö, sääntely, yritykset			
Asianumerot				
Rahoittaja/kustantaja				
	ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu) 1797-3562	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-327-122-7
	Sivumäärä: 22	Kieli: suomi	URN-tunnus URN:ISBN:978-952-327-122-7	
Julkaisujen myynti/ jakelu				

SISÄLLYS

Johdanto.....	5
1 YK:n ja OECD:n sääntelykehitys.....	7
1.1 YK: Ihmisoikeudet monikansallisten yritysten toiminnassa.....	7
1.2 OECD: Oppaat huolellisuusperiaatteen noudattamisesta	8
1.3 OECD: Veronkierron torjuminen.....	11
2 Euroopan unionin sääntelykehitys.....	12
2.1 Veronkierron torjuminen	12
2.2 Maakohtainen veroraportointi	15
2.3 Konfliktimineraalien tuonti	17
2.4 Yhteiskuntavastuun huomiointi kauppasopimuksissa	18
2.5 EU-päätäjät: Kannanotto Euroopan yhteiskuntavastuulainsäädännön tiukentamisesta kohti sitovaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusperiaatetta	20
3 Kansallinen sääntelykehitys	20
3.1 Ranska: Yhteiskuntavastuuraportointi	20
3.2 Ranska: Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusperiaatteen soveltaminen.....	21
3.3 Yhdysvallat: Lapsi- ja pakkotyöllä tuotettujen tavaroiden maahantuonnin kieltäminen	22
3.4 Yhdysvallat: Kaivannaisteollisuuden raportointivelvoite	23
4 Lopuksi	24

Johdanto

Yhteiskuntavastuuseen liittyvä kansainvälinen sääntely on viime vuosien aikana lisääntynyt merkittävästi. Globaalissa kilpailuyhteiskunnassa vastuullisuudelle asetetaan entistä enemmän painoarvoa, mikä vaikuttaa merkittävästi myös suomalaisiin yrityksiin. Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa kansainvälisiä yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviä sääntelykehityskulkuja. Julkaisussa käsitellään vain niitä kansallisia lainsäädäntömuutoksia, jotka koskevat myös ulkomaisia maassa toimivia yrityksiä. Näin ollen kansalliset, vain kansallisia yrityksiä koskevat yhteiskuntavastuun lakimuutokset jätetään huomioimatta tässä selvityksessä.

Julkaistu toimii päivitettyinä versiona vuoden 2015 vastaavaan selvitykseen¹. Aiemmasta selvityksestä poiketen, tässä julkaisussa kuvataan pakottavan lainsäädännön muutosten lisäksi myös keskeisimpiä kansainvälisiä sitomattomaan oikeudelliseen soft law -sääntelyyn liittyviä kehityskulkuja ja muita merkittäviä kannanottoja, jotka kuvaavat yhteiskuntavastuun agendaa ja arvostusta globaalisti tällä hetkellä. Tavoitteena on ennen kaikkea auttaa suomalaisia yrityksiä ja muita asiasta kiinnostuneita toimijoita pysymään mukana yhteiskuntavastuuseen liittyvän sääntelyn kehityksestä. Selvitys pyrkii ainoastaan informoimaan, ei ajamaan mitään tiettyä agendaa.

Julkaisussa käsitellään seuraavia sääntelykehityksiä vastaavassa järjestyksessä:

YK:n ja OECD:n sääntelykehitys

YK:ssa neuvotellaan parhaillaan kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta, joka koskisi ihmisoikeuksia monikansallisten yritysten toiminnassa. Tällä hetkellä mitään sitovaa ei ole kuitenkaan päätetty. EU vastustaa asiakirjaa. OECD on julkaissut oppaita huolellisuusperiaatteen noudattamisesta konfliktimineraalien tuotantoketjuissa ja maatalousteollisuudessa sidosryhmien osallistamisessa. Tekeillä ovat oppaat myös yleisesti kaikille toimialoille, ja erikseen tekstiili- ja vaatealalle sekä finanssisektorille. OECD:n veronkierron estämistä varten vuonna 2013 käynnistetty BEPS-hanke on julkaissut kansainväliset tavoitteensa ja ohjeensa niiden kansalliseen toimeenpanoon.

Euroopan unionin sääntelykehitys

EU:ssa on hyväksytty niin sanottu Anti Tax Avoidance -direktiivi (2016), joka muun muassa rajaa yritysten verojen korkovähennysoikeutta. Siirtohinnoittelun dokumentoinnin muuttamista ja maakohtaista veroraportointia veroviranomaisille ajava direktiivi on myös hyväksytty (2016). Lisäksi maakohtaiseen julkiseen veroraportointiin tähtäävä direktiiviehdotus on vireillä. EU on hyväksynyt myös konfliktimineraalien tuontia rajoittavan direktiivin (2016). EU:n uuteen kauppastrategiaan (2015) on lisätty yhteiskuntavastuun edistäminen. Tämä näkyy myös EU:n ja Yhdysvaltojen välillä neuvoteltavan TTIP-vapaakauppasopimuksen asiakirjaluonnoksessa. Kahdeksan europarlamentaarikkaa on lisäksi allekirjoittanut kannanoton, joka vaatii EU:ta tiukentamaan yhteiskuntavastuulainsäädäntöään kohti oikeudellisesti sitovaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusperiaatetta.

¹ TEM (2015), Yhteiskuntavastuu ja lainsäädäntö. Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin lainsäädäntökehityskuluihin eri puolilla maailmaa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. TEM raporteja 57/2015. <http://bit.ly/2c7SApC>

Kansallinen sääntelykehitys

Ranskassa yhteiskuntavastuuraportoinnista hyväksyttiin vuonna 2010 lakiesitys, joka velvoittaa Ranskassa toimivat ranskalaiset ja ulkomaiset yritykset raportoimaan julkisesti yhteiskuntavastuustaan. Lakiin kuuluvaa raportointivelvoitetta laajennettiin vuonna 2012. Ranskassa on myös vireillä ihmisoikeuksia koskevaan huolellisuusperiaatteeseen liittyvä lakiehdotus, jota ei ole vielä kuitenkaan hyväksytty. Yhdysvallat on kieltänyt lapsi- ja pakkotyöllä tuotettujen tavaroiden maahantuonnin (2016). Lisäksi Yhdysvallat on hyväksynyt lain (2016), joka velvoittaa Yhdysvaltain pörssiin listatut kaivannaisteollisuuden yritykset raportoimaan hallituksille suorittamansa maksut luonnonvarojen käytöstä.

Aiemmassa selvityksessä on käyty lisäksi läpi seuraavat lakikehitykset:

- YK: kansainvälisesti sitovan asiakirjan lähtökohdat ja tilanne 09/2015 mennessä
- EU: konfliktimineraalien lakiehdotuksen lähtökohdat ja tilanne 09/2015 mennessä
- EU: Bangladeshin kestävyyspöytäkirja
- EU: muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskeva laki
- EU: maakohtaiseen raportointiin velvoittava laki luottolaitoksille ja sijoituspalveluyrityksille
- EU: kaivannaisteollisuuden tai aarniometsien puunkorjuun alan yritysten raportointia koskeva laki
- EU: piilotetun omaisuuden estämistä koskeva laki
- Ranska: huolellisuusperiaatetta koskevan lakiehdotuksen lähtökohdat ja tilanne 09/2015 mennessä
- Sveitsi: ihmisoikeuksien ja ympäristöasioiden raportointia koskeva lakiehdotus
- Iso-Britannia: Modern Slavery Act, Bribery Act
- Intia: laki yritysten velvollisuudesta lahjoittaa yhteiskuntavastuuasioihin
- Espanja: kansallinen toimeenpanosuunnitelma YK:n ohjaavista periaatteista
- Kanada: yritysten rikosvastuun laajentaminen vakaviin loukkaantumis- ja kuolemantapauksiin
- Yhdysvallat: Alien Tort Claim Act
- Oikeushenkilön rangaistusvastuu Suomessa ja Sveitsissä

1 YK:n ja OECD:n sääntelykehitys

1.1 YK: Ihmisoikeudet monikansallisten yritysten toiminnassa

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvosto päätti perustaa 26.6.2014 Ecuadorin ja Etelä-Afrikan tasavallan aloitteesta hallitustenvälisen työryhmän, jonka tarkoituksena on solmia oikeudellisesti sitova asiakirja monikansallisten yhtiöiden toiminnasta ihmisoikeusasioissa (päätoslauselma A/HRC/RES/26/9)². Asiakirjan laatimista kannattavat etenkin Afrikan ja Aasian valtiot³.

Euroopan unioni on kuitenkin vastustanut aloitetta, koska se näkee YK:n ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet (*UN Guiding Principles on Business and Human Rights*) ensisijaisina. EU:n mukaan ihmisoikeusrikkomukset eivät johdu sääntelyn puutteesta vaan pikemminkin siitä, ettei olemassa olevaa sääntelyä ole saatu toimeenpantua kunnolla eikä tuotannon maantieteellistä jakautumista. YK:n aloite ei huomioisi pienten ja keskisuurten paikallisten yritysten toimintaa.^{4,5} Näin ollen YK:n ihmisoikeusneuvostossa tuolloin jäsenenä olleet EU:n jäsenvaltiot äänestivät kesäkuussa 2014 työryhmän perustamista vastaan. Lisäksi muun muassa Yhdysvallat ja Japani vastustivat työryhmän perustamista.⁶

Ensimmäinen työryhmän istunto järjestettiin 6.–7.10.2015. Puheenjohtajana toimi Ecuadorin edustaja María Fernanda Espinosa Garcés. EU oli paikalla 6.7. ja 7.7. aamulla, minkä lisäksi EU-jäsenvaltioista Alankomaat, Bulgaria, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Luxemburg ja Ranska osallistuivat tapaamiseen. Muista YK:n jäsenvaltioista paikalla olivat Algeria, Argentiina, Bangladesh, Bolivia, Brasilia, Chile, Kiina, Kolumbia, Costa Rica, Kuuba, Dominikaaninen tasavalta, Ecuador, Egypti, El Salvador, Etiopia, Ghana, Guatemala, Haiti, Honduras, Intia, Indonesia, Iran, Irak, Italia, Kenia, Kuwait, Libya, Liechtenstein, Malesia, Meksiko, Korean tasavalta, Moldovan tasavalta, Monako, Marokko, Myanmar, Nicaragua, Namibia, Pakistan, Peru, Filippiinit, Qatar, Venäjä, Singapore, Etelä-Afrikka, Sveitsi, Syyria, Thaimaa, Trinidad ja Tobago, Tunisia, Ukraina, Uruguay, Venezuela ja Vietnam. Paikalla oli myös muun muassa voittoa tavoittelemattomia järjestöjä ja hallitusten välisiä organisaatioita.³

Ensimmäisessä istunnossa pohdittiin kansainvälisen instrumentin sisältöä, laajuutta, luonnetta ja muotoa. EU esitti, että aloite koskisi kaikkia yrityksiä ja aiemmin sovittujen kansainvälisten periaatteiden toimeenpanoa. EU:n esitys ei kuitenkaan mennyt läpi, vaan työryhmän mandaatti koskee edelleen vain monikansallisia yrityksiä ja

² United Nations General Assembly, 26/9 Elaboration of an international legally binding instrument on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights, 14.7.2014. <http://bit.ly/2ce6BW0>

³ United Nations General Assembly, Report on the first session of the open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights, with the mandate of elaborating an international legally binding instrument, 5.2.2016. <http://bit.ly/2c7R9Yb>

⁴ UN Human Rights Council 26th session – Item 3. Resolution L.22 – EU EoV, “Elaboration of an international legally binding instrument on Transnational Corporations and Other Business Enterprises with respect to human rights”. EU Explanation of Vote. <http://bit.ly/1MMYzGb>

⁵ Written contribution by European Union, Inter-Governmental Working Group (IGWG) on the elaboration of an international legally-binding instrument on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights. <http://bit.ly/2bRtAHa>

⁶ Ulkoasiainministeriö, Ihmisoikeustuomioistuin- ja -sopimusasioiden yksikkö, Kansainvälinen oikeudellisesti sitova asiakirja ihmisoikeuksista monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa. Muistio, 17.6.2015. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/UTP_7+2015.pdf

muita vastaavia yrityksiä. Tapaamisessa kuultiin eri valtioiden ja sidosryhmien kantoja, muttei vielä päätetty sen tarkemmin instrumentin sisällöstä.³

Tapaamisessa esitettiin esimerkiksi, että asiakirjan tulisi keskittyä ihmisoikeusloukkausten korjaustoimenpiteiden ja ratkaisujen löytämiseen. Tähän vastaväitteenä useat kansalaisjärjestöt korostivat, että asiakirjan tulisi painottua pikemminkin ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin ennen loukkausten syntymistä. Useiden maiden ja järjestöjen mielestä asiakirjan tulisi kattaa kaikki ihmisoikeudet. Osa maista kannatti myös ympäristöllisten periaatteiden lisäämistä asiakirjaan. Useiden maiden mukaan oikeudellisesti sitovan instrumentin tulisi velvoittaa myös monikansallisia yrityksiä oikeudellisesti ihmisoikeusloukkauksien yhteydessä. Monet maat myös kannattivat valvontamekanismin luomista oikeudellisten ja juridisten korvausten valvomista varten sekä rangaistusten soveltamiseen liittyvien sääntöjen luomista.³

Ennen seuraavaa työryhmän kokousta jäsenmaat sopivat osallistuvansa epävirallisiin konsultaatioihin eri sidosryhmien kanssa. Lisäksi puheenjohtaja muodostaa uuden työohjelman ja esittelee sen jäsenmaille ennen seuraavaa kokousta.³ Seuraava työryhmän kokous järjestetään 24.–28.10.2016⁷.

1.2 OECD: Oppaat huolellisuusperiaatteen noudattamisesta

Kansainvälisessä suositusluontoisessa sääntelyssä eräs merkittävimmistä viimeaikaisista kehityslinjoista ovat OECD:n oppaat ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusperiaatteen (*due diligence*) noudattamisesta yrityksissä. Oppaissa pyritään auttamaan yrityksiä tunnistamaan potentiaaliset ihmisoikeusriskit ja vähentämään näitä riskejä. Ohjeet toimivat vapaaehtoisina periaatteina, joita yritykset voivat halutessaan noudattaa. OECD:n kaikki oppaat on kehitetty yhteistyössä OECD:n jäsenmaiden, OECD:hen kuulumattomien maiden, ammattiliittojen, kansalaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa, ja niiden luonnosversiot ovat olleet julkisesti saatavilla kommentointia varten.⁸

OECD:n ensimmäinen toimialakohtainen opas huolellisuusperiaatteen noudattamisesta yrityksissä julkaistiin vuonna 2011. Opas käsittelee **konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta tuotujen mineraalien tuotantoketjuja**. Ohjeet ovat sovellettavissa kaikkiin mineraaleihin ja niistä on muodostunut johtava kansainvälinen toimialastandardi, jota on hyödynnetty lähtökohtana pakottavalle lainsäädännölle esimerkiksi EU:ssa ja Yhdysvalloissa.⁹ Opas sisältää neuvoston suositukset huolellisuusperiaatteen noudattamisesta, viiden askeleen viitekehysten huolellisuusperiaatteen noudattamiseksi, yrityspolitiikan standardit, joita yrityksen tulisi tarkkailla tuotantoketjuissaan, kuvauksen pääriskeistä ja niiden indikaattoreista sekä kaksi lisäosaa, joista

⁷ United Nations Human Rights Council, Open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights.

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/WGTransCorp/Pages/IGWGOntNC.aspx>

⁸ OECD, Responsible Business Conduct. OECD Guidelines for Multinational Enterprises.

<http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/> Viitattu 1.8.2016.

⁹ OECD: A global standard. Towards responsible supply chains. http://mneguidelines.oecd.org/Brochure_OECD-Responsible-Mineral-Supply-Chains.pdf

toinen käsittelee tinan, tantaalin, volframmin ja niiden malmien tuotantoketjuja ja toinen kullan tuotantoketjuja.¹⁰

Oppaan viiden askeleen viitekehykseen kuuluvat seuraavat toimet: 1) vakiinnuta vahva yrityksen johtamisjärjestelmä, 2) tunnista ja arvioi tuotantoketjun riskit, 3) suunnittele ja toimeenpane strategia vastaamaan tunnistettuihin riskeihin, 4) toteuta riippumattoman kolmannen osapuolen auditointi huolellisuusperiaatteen toteutumisesta tuotantoketjuissa, ja 5) raportoi vuosittain huolellisuusperiaatteen toteutumisesta tuotantoketjussa. Yrityspolitiikan standardissa todetaan muun muassa, että yrityksen ei tule hyväksyä pakko- tai lapsityövoiman käyttöä toiminnassaan ja mikäli tämä kuitenkin todetaan alihankkijan toiminnassa, yrityksen tulee välittömästi erottaa tai katkaista suhteensa kyseiseen alihankkijaan.¹¹ Toimialan pääriskeiksi luetaan turvallisuus, lahjonta ja petos koskien mineraalien alkuperän hämäämistä, rahanpesu sekä läpinäkyvyys hallituksille maksetuissa veroissa, maksuissa ja rojalteissa. Esimerkiksi rahanpesun yhteydessä opas ehdottaa muun muassa raportoimaan epäilyttävästä rikollisesta toiminnasta paikallisille, kansallisille, alueellisille ja kansainvälisille toimijoille sekä suosittelee kehityksen indikaattoreiksi esimerkiksi yrityksen tuotantoketjupolitiikan tarkkailua ja yrityksen osallistumista tuotantoketjun huolellisuusperiaatteen liittyvään koulutukseen tai muihin toimialan aloitteisiin.⁹

Tinan, tantaalin ja volframmin erityisohjeissa sekä kullan erityisohjeissa käydään viiden askeleen viitekehys läpi sovellettuna näiden mineraalien louhinnan erityispiirteisiin.⁹ OECD tarjoaa myös ICGRL-sertifikaatin toimeenpanosta oppaan. Sertifikaatti on harmonisoitu OECD:n konfliktimineraalioppaan kanssa ja se koskee huolellisuusperiaatteen noudattamista Afrikan suurten järvien alueella olevilta konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta tuotujen tinan, tantaalin, volframmin ja kullan tuotantoketjuissa.¹²

OECD julkaisi vuonna 2016 oppaan **kaivannais-, öljy- ja kaasuteollisuuden** yrityksille, jotta ne voisivat paremmin tunnistaa ja hallita riskejä liittyen sidosryhmien osallistamiseen eri projekteissa. Opas sisältää suositukset johdolle ja henkilökunnalle sekä liitteet. Johdolle suositellaan sidosryhmäosallistamisen asemoimista strategisesti vakiinnuttamalla selkeä sitoumus sidosryhmien osallistamisesta, integroimalla sidosryhmien osallistaminen osaksi johtamisjärjestelmiä, huomioimalla sidosryhmien osallistaminen liiketoimintasuhteiden muodostamisessa ja vakiinnuttamalla palautemekanismit sidosryhmille, jotta heidän näkemyksensä voidaan integroida osaksi projektin päätöksentekoa.¹³

Opas suosittelee sidosryhmiä kohtaavan henkilökunnan osalta seuraavia toimenpiteitä: 1) varmista, että henkilökunta ymmärtää paikallisen ja toiminnallisen kontekstin,

¹⁰ OECD (2016), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas: Third Edition, OECD Publishing, Paris. <http://bit.ly/2c7RVEH>

¹¹ Yleensä kansainvälisissä ohjeissa odotetaan yritysten käyttävän vaikutusvaltaansa siten, että liikekumppanin toiminnassa tapahtuisi muutos parempaan. Tämä vaatii aikaa ja panostusta. Ongelmatapauksissa on yleensä kolme mahdollisuutta: a) jatkaa liiketoimintasuhdetta ja samalla työskennellä negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi, b) väliaikainen hyllytys, kun vaikutukset ovat vakavia; samalla kuitenkin liikekumppanin odotetaan tekevän parannuksia vaikutusten lieventämiseksi ja c) liikesuhteen lopetus joko epäonnistuneiden lieventämisyritysten jälkeen tai kun haitalliset vaikutukset ovat erittäin vakavia. Liikesuhteen lopetus tarkoittaa, että yritys menettää vaikutusmahdollisuutensa liikekumppaniin. Lopetus voi kuitenkin olla voimakas viesti sekä liikekumppanille että laajemmille markkinoille yrityksen sitoutumisesta vastuulliseen liiketoimintaan.

¹² OECD, Due Diligence Guidance: towards conflict-free mineral supply chains How to boost your business and become certified under the ICGLR Certification Scheme http://www.oecd.org/daf/inv/mne/EasytoUseGuide_English.pdf

¹³ OECD Responsible Business Conduct (2016), OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in Extractive Industry. <http://bit.ly/2bBf71n>

2) tunnista pääsidosryhmät, 3) vakiinnutta tarpeelliset tukijärjestelmät sidosryhmien osallistamista varten, 4) muotoile sopivat ja tehokkaat sidosryhmien osallistamistoimet ja prosessit, 5) varmista toimien läpivieminen ja 6) valvo ja arvioi sidosryhmien sitouttamistoimenpiteitä ja vastaa tunnistettuihin puutteisiin. Kunkin kohdan yhteydessä selitetään yksityiskohtaisemmin mitä yrityksen tulisi käytännössä tehdä. Oppaan liitteissä käsitellään sidosryhmien osallistamisen valvontaa ja arviointia sekä alkuperäisväestön, naistan, työntekijöiden ja ammattiliittojen ja pienen mittakaavan kaivostyöntekijöiden osallistamista. Kunkin erityissidosryhmän kohdalla tärkeää on kontekstin ymmärtäminen, sen varmistaminen, että kohderyhmä on oikein tunnistettu ja priorisoitu sekä sopivien ja tehokkaiden sidosryhmien osallistamistoimintojen ja -prosessien muodostaminen. Näiden lisäksi alkuperäisväestön yhteydessä on tärkeää myös vakiinnuttaa tarpeellinen tukijärjestelmä osallistamista varten ja naisten yhteydessä tärkeää on kattavan osallistamisen valvonta ja arviointi.¹²

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO ja OECD ovat tehneet yhteistyössä oppaan huolellisuusperiaatteen noudattamisesta vastuullisissa **maatalousteollisuuden** tuotantoketjuissa. Opas julkaistiin vuonna 2016 ja se kattaa yrityspolitiikan mallin, viiden askeleen viitekehysten ja liitteet. Käytännössä se on rakenteeltaan hyvin samanlainen kuin konfliktimineraaliopas. Yrityspolitiikan malli tarjoaa standardit, joita yritysten tulisi tarkkailla rakentaessaan vastuullista maatalouden tuotantoketjua. Mallissa tukeudutaan toimialan kannalta tärkeimpiin kansainvälisiin standardeihin. Osa standardeista on jo monissa maissa kansallisessa lainsäädännössä. Viiden askeleen viitekehys sisältää samat askeleet kuin konfliktimineraaliopaskin. Liitteissä käsitellään pääriskejä ja niiden mittareita sekä alkuperäiskansojen sitouttamista. Pääriskeiksi tunnistettiin ihmisoikeudet, työelämän oikeudet, terveys, ruokaturvallisuus ja ravitsemus, pääsy luonnonvaroihin, luonnonsuojelu ja kestävä luonnonvarojen käyttö, hallinta, teknologia ja innovaatiot, eläinten hyvinvointi sekä omaisuuden hallintaoikeudet.¹⁴

G7 johtajien tiedoksianto kehotti vuonna 2015 yksityistä sektoria sitoutumaan vahvemmin ihmisoikeuksien ja tuotantoketjun huolellisuusperiaatteen noudattamiseen¹⁵. OECD on tämän jälkeen alkanut kehittää **yleistä huolellisuusperiaatteen toimeenpano-opasta vastuullisesta liiketoiminnasta**. Oppaan tarkoituksena on olla kattoviitekehys toimialakohtaisille suosituksille ja sen pyrkii tarjoamaan yleisiä käytännön ohjeita yrityksille huolellisuusperiaatteen toimeenpanemisesta eri toimialoilla yrityksen koosta ja maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Oppaan odotetaan valmistuvan vuoden 2017 aikana.¹⁶

Tekstiili- ja kenkäteollisuuden tuotantoketjuja käsittelevän huolellisuusperiaateoppaan luonnoksen julkinen kommentointi on päättynyt ja OECD:n odotetaan julkaisevan virallisen oppaan vuoden 2016 kuluessa. Italian ja Ranskan kansallisten yhteyselinten raportit vaate- ja tekstiiliteollisuuden vastuullisista tuotantoketjuista ovat toimineet oppaan perustana. Oppaan luonnosversio on jaettu ohjeisiin ja liitteisiin. Ohjeissa suositellaan konfliktimineraalioppaan ja maatalousoppaan viitekehyksestä poiketen kuutta askelta: 1) tunnista todelliset ja potentiaaliset riskit, 2) ennaltaehkäise

¹⁴ OECD & FAO (2016), OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains.

¹⁵ OECD Report to G7 Leaders on Responsible Business Conduct: <http://www.oecd.org/corporate/OECD-Report-to-G7-Leaders-on-Responsible-Business-Conduct.pdf>

¹⁶ Global Forum on Responsible business conduct, Introduction to the OECD Draft Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct Background Note: <https://mneguidelines.oecd.org/globalforumonresponsiblebusinessconduct/2016-GFRBC-Session-Note-General-Due-Diligence-Guidance.pdf>

ja lievennä haitallisia vaikutuksia, 3) selitä, kuinka vaikutukset on huomioitu, 5) vaikiinnuta johtamisjärjestelmä, 6) varmista pääsy korjaustoimenpiteisiin ja valitusmekanismeihin. Jokaisen kohdan yhteydessä käydään läpi prosessin eri vaiheet ja toimialaan liittyvät huomioitavat seikat, kuten pääriskit.¹⁷

Oppaan liitteissä esitetään suosituksia siitä, kuinka ohjeet voidaan soveltaa eri liiketoimintamalleihin: hankintamalleihin, ostokäytäntöihin ja etätyöntekijöihin. Lisäksi liitteissä on suosituksia siitä, kuinka yritykset voivat soveltaa huolellisuusperiaatetta pääriskien vähentämiseksi. Pääriskeiksi tunnistettiin lapsityövoima, syrjintä (seksuaalinen häirintä ja sukupuolittunut väkivalta), pakkotyövoima, työaika, työterveys- ja turvallisuus, järjestäytymisoikeus ja oikeus kuulua ammattiliittoon, palkat, ympäristö ja kemikaalien käyttö, ympäristö ja vesi, ympäristö ja energiankäyttö sekä hiilidioksidipäästöt sekä lahjonta ja korruptio.¹⁶

OECD on lisäksi valmistelemaan opasta huolellisuusperiaatteen noudattamisesta finanssisektorilla. OECD:n odotetaan julkaisevan hyvien käytäntöjen (best practices) asiakirjan vuoden 2016 lopulla. Oppaassa käsitellään sijoittamista, omaisuus- ja projektirahoitusta sekä yritysrahoitusta. Vaikeuksia ovat tuottaneet toimialaan liittyvien liiketoimintasuhteiden laajuus ja monimutkaisuus, liiketoimien nope tempoisuus ja sellaiset toiminnot, jotka eivät suoranaisesti liity perinteiseen tuottajien ja ostajien malliin tuotantoketjuissa. Lisäksi kysymyksiä ovat herättäneet esimerkiksi vähemmistöosakkaiden omistusosuudet, passiiviset investointistrategiat ja indeksirahoitus.¹⁸

1.3 OECD: Veronkierron torjuminen

OECD on toteuttanut yhdessä G20-maiden kanssa BEPS-toimenpideohjelmaa (*The Base Erosion and Profit Shifting Project*) vuodesta 2013 lähtien¹⁹. Toimenpideohjelma perustuu samana vuonna julkaistuun selvitykseen veropohjien rapautumisesta ja voittojen siirtämisestä²⁰. Tarkoituksena on luoda kansainvälisesti koherenssi verojärjestelmä, jossa hyödynnetään kansainvälisiä standardeja ja estetään monikansallisten yritysten veronkierto. Yrityksen tulisi maksaa veronsa siihen maahan, missä taloudellinen arvo on luotu.¹⁷ Lokakuussa 2015 julkaistiin 15 toimenpiteen kattava veropaketti, joka kattaa muun muassa suositukset digitaalisen liiketoiminnan verohaasteiden tunnistamisesta, hybridijärjestelyjen veroseuraamusten neutralisoinnista ja väliyhteisöläinsäädäntöjen kehittämistä. Lisäksi asiakirja sisältää ehdotuksia sisältävät korokvähennysrajoituksista, haitallisten verokäytäntöjen tehokkaammasta torjunnasta, aineetonta omaisuutta koskevan siirtohinnoittelun päivittämisestä, aggressiivisten verokäytäntöjen ilmoittamisvelvollisuudesta sekä siirtohinnoittelun dokumentointia koskevan ohjeistuksen päivittämisestä ja maakohtaisesta veroraportoinnista.²¹

Maakohtaiseen veroraportointisuositukseen liittyen suurin osa OECD-maista allekirjoitti 27.1.2016 MCAA-sopimuksen (*Multilateral Competent Authority Agreement*),

¹⁷ OECD (2016), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector Draft version. February 2016. <http://bit.ly/2c7SpL2>

¹⁸ Responsible business conduct in the financial sector: <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-financial-sector.htm>. Viitattu 4.6.2016.

¹⁹ OECD (2013), Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264202719-en>

²⁰ OECD (2013), Addressing Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/97892744-en>

²¹ OECD (2015), OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. 2015 Final Reports. Executive Summaries. <http://bit.ly/2bRtW0H>

jonka mukaan veroviranomaiset voivat vaihtaa keskenään tietoja maakohtaisista vero-
raporteista. Allekirjoittainisiin maihin lukeutuvat Suomen lisäksi Alankomaat, Aust-
ralia, Belgia, Chile, Costa Rica, Espanja, Etelä-Afrikka, Irlanti, Italia, Itävalta, Japani,
Kreikka, Liechtenstein, Luxemburg, Malesia, Meksiko, Nigeria, Norja, Portugali,
Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tsekki,
Viro, Yhdistyneet kuningaskunnat.²² Myöhemmin sopimuksen ovat myös allekirjoit-
taneet Argentiina, Bermuda, Curacao, Georgia, Intia, Islanti, Israel, Kanada, Kiina,
Korea, Senegal, Uruguay ja Uusi-Seelanti.²³

OECD on myös julkaissut ohjeistukset maakohtaisen raportoinnin toimeenpanosta
kesäkuun lopulla 2016. Ohjeet kattavat neljä aihetta: siirtymävaiheen arkistointimah-
dollisuudet monikansallisille yrityksille, ohjeet maakohtaisen raportoinnin soveltami-
sesta sijoitusrahastoissa, ohjeet maakohtaisen raportoinnin soveltamisesta osakkuuk-
sissa ja valuuttakurssien heilahtelun vaikutus sovittuun 750 miljoonan euron arkiston-
tiraaja-arvoon.²⁴

EU ja Suomi ovat osaltaan edistäneet BEPS-ehdotusten toimeenpanoa, mistä enem-
män seuraavissa luvuissa.

2 Euroopan unionin sääntelykehitys

2.1 Veronkierron torjuminen

Euroopan komissio julkaisi 28.1.2016 verotusta koskevan toimenpidepaketin, ”Anti-
Tax Avoidance Package”, joka on jatkoa OECD:n BEPS-hankkeelle. Toimenpidepa-
ketin avulla EU pyrkii edistämään avoimempaa ja tehokkaampaa verotusta ja estä-
mään veronkiertoa. Paketti sisältää kaksi direktiiviehdotusta: ehdotuksen veronkier-
ron torjuntaa koskevasta direktiivistä (ns. Anti-Tax Avoidance direktiivi) ja ehdotuk-
sen OECD:n BEPS-hankkeen maakohtaisen raportointijärjestelmän täytäntöönpanoa
koskevasta direktiivistä. Tämän lisäksi pakettiin kuuluu suosituksen tekeminen jäsen-
valtioille verosopimusten määräysten muuttamisesta BEPS-hankkeen linjausten mu-
kaisiksi, tiedonannon julkaiseminen veronkierron torjuntaa koskevasta toimenpidepa-
ketista ja ehdotetuista tulevista toimista, tiedonannon julkaiseminen EU:n verotusta
koskevasta ulkoisesta strategiasta, komission yksiköiden valmisteluasiakirjan tekemi-
nen ja tutkimuksen toteuttaminen aggressiivisesta verosuunnittelusta.²⁵ Tässä alalu-
vussa käydään läpi direktiiviehdotus veronkierron torjuntaa koskevasta direktiivistä,
kun taas seuraava alaluku keskittyy maakohtaista veroraportointia käsittelevän direk-
tiiviehdotuksen esittelyyn.

Talous- ja rahoitusasioiden neuvosto pääsi poliittiseen yhteisymmärrykseen
21.6.2016 veronkierron torjuntaa koskevasta direktiiviehdotuksesta²⁶ ja se hyväksyt-

²² OECD: A boost to transparency in international tax matters: 31 countries sign tax co-operation agreement to enable automatic sharing of country by country information. <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/about-automatic-exchange/a-boost-to-transparency-in-international-tax-matters-31-countries-sign-tax-co-operation-agreement.htm>. Viitattu 17.6.2016.

²³ OECD: Signatories of the Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by-Country Reports. Status as of 30 June 2016. <http://bit.ly/2c7RSZq>

²⁴ OECD (2016), Guidance on the Implementation of Country-by-Country Reporting – BEPS Action 13, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD, Paris. <http://bit.ly/2bBfGby>

²⁵ Euroopan komissio, Fair Taxation: Commission presents new measures against corporate tax avoidance. Lehdistötiedote. 28.1.2016. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-159_en.htm. Viitattu 1.6.2016.

²⁶ European Council, Corporate tax avoidance: Council agrees its stance on anti-avoidance rules. Press release. 21.6.2016. <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2016/06/21-corporate-tax-avoidance/>. Viitattu 22.6.2016

tiin Euroopan neuvostossa 12.7.2016²⁷. Direktiivin avulla puututaan tilanteisiin, joissa yhtiöverovelvolliset käyttävät hyväkseen kansallisten verojärjestelmien eroja kokonaisverorasitteensa pienentämiseksi. Direktiivi pyrkii siis toisin sanoen eroon käytännöistä, joiden avulla yritykset ovat voineet jättää osan tai kaikki veronsa maksamatta EU-alueella. Direktiivi koskee kaikkia yhtiöverovelvollisia EU:n jäsenvaltioissa ja yhtiöiden kolmansiin maihin sijoittuneita tytäryhtiöitä.²⁸

Direktiivi jakautuu viiteen kohtaan. Ensinnäkin direktiivissä asetetaan rajoituksia sille, kuinka paljon korkoja verovelvollinen saa vähentää verovuoden aikana. Aiemmin yritykset ovat pystyneet rahoittamaan korkean verotuksen lainkäyttöalueilla sijaitsevia yhtiöitään lainan avulla ja maksamaan velkansa takaisin alhaisen verotuksen lainkäyttöalueilla sijaitseville yhtiöilleen liiallisella korolla korotettuna. Tällä tavalla yritys on pystynyt laksemaan kokonaisveroastettaan. Direktiivillä pyritään kuitenkin estämään tämä. Nettokorkomenojen vähennyskelpoisuus on direktiivissä rajattu 30 prosenttiin verovelvollisen EBITDA:sta tai vaihtoehtoisesti ylimeneviä vieraan pääoman menoja voi vähentää 3 000 000 euron kynnyksensä asti. Itsenäiset yksiköt voidaan poislukea tästä säännöstä. Lisäksi jäsenvaltio voi antaa vähentää vieraan pääoman menot kokonaisuudessaan tai osittain, kun kyseessä on konserniin kuuluvat verovelvolliset, joiden oman pääoman osuus taseen loppusummasta on vähintään 98 prosenttia konsernin taseesta. Myös rahoitusalan yritykset on jätetty sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle.²⁷ Säännöksellä on yhtäläisyyksiä Suomessa jo olemassaolevaan korkorajoitussäännökseen. Säännös kuitenkin muun muassa laajentaa korkovähennysrajoitukset kattamaan myös konsernin ulkopuolista rahoitusta, mikä ei toistaiseksi ole Suomessa voimassa.²⁹

Toiseksi direktiivissä esitetään maastapoistumisveron asettamista yritykselle silloin, kun yritys (a) siirtää varojaan eri valtioissa sijaitsevien toimipaikkojen ja päätoimipaikan välillä tai (b) siirtää verotuksellisen kotipaikkansa tai kiinteän toimipaikkansa harjoittaman liiketoiminnan toiseen valtioon. Aiemmin yritykset pystyivät alentamaan verojaan siirtämällä verotuksellisen kotipaikkansa ja/tai varansa alhaisen verotuksen lainkäyttöalueelle. Verotusta voi lykätä viiden vuoden ajan, mutta lykkääntymisajalta on maksettava korkoa jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Maastapoistumisvero ei koske arvopapereiden rahoitukseen liittyviä varojen siirtoja tai vakuudeksi asetettuja varoja. Se ei myöskään koske varoja, joiden siirto tapahtuu vakavaraisuusvaatimuksien täyttämiseksi tai likviditeetin hallinnan vuoksi, kun varat palautuvat siirtäjävaltioon 12 kuukauden kuluessa.²⁷ Suomessa oleva sääntely nykyisellään vastaa pääosin säännöstä, poikkeuksena verotuksen lykkääntymismahdollisuus²⁸.

Kolmanneksi direktiivissä asetetaan yleinen väärinkäytöksiä koskeva sääntö, jonka ansiosta veroviranomaiset voivat sivuuttaa verotusta määrittäessään pääasiallisesti verotuksellisen edun saavuttamista varten tehdyt järjestelyt, joilla ei ole liiketaloudellisia perusteita. Säännön avulla pyritään estämään verovelvollisilta verojärjestelyjen väärinkäyttö.²⁷ Suomessa vastaava säännös on jo olemassa²⁸.

²⁷ European Council, Yritysten veronkierto: uudet säännöt. Lehdistötiedote. 12.7.2016.

<http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2016/07/12-corporate-tax-avoidance/> Viitattu 11.8.2016.

²⁸ Euroopan unionin neuvosto, ”Neuvoston direktiivi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen

käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta/*10539/16 FISC 110 ECOFIN 648”. 5.7.2016. <http://bit.ly/2bBDryV>

²⁹ Pwc, Komission toimenpidepaketti veronkierron torjumiseksi. Uutinen. 12.2.2016. <https://uutishuone.pwc.fi/komission-toimenpidepaketti-veronkierron-torjumiseksi/> . Viitattu 14.6.2016.

Neljänneksi direktiivi sääntelee ulkomaisia väliyhteisöjä (*CFC*) siten, että alhaisesti verotettavan ulkomaisen tytäryhtiön tulot on kohdennettava emoyhtiölle, jonka verotus on yleensä korkeampi. Tämä estää yrityksiä pienentämästä kokonaisverorasitettaan siirtämällä suuria voittomääriä alhaisen verotuksen lainkäyttöalueella sijaitseviin tytäryhtiöihin.²⁷ Tämän säännöksen seurauksena Suomen väliyhteisölakia tulee muuttaa esimerkiksi käsitteiden osalta.²⁸

Viidenneksi direktiivissä säännellään verokohtelun eroavuuksista (ns. hybridisääntö), jotka johtavat joko kaksinkertaiseen verovähennykseen esimerkiksi kahdessa eri maassa tai tulojen vähentämiseen yhdessä maassa siten, että yritys ei sisällä vähennystä toisen maan veropohjaan. Edellisessä tapauksessa verovähennys on annettava vain siinä jäsenvaltiossa, jossa maksun lähde on. Jälkimmäisessä tapauksessa maksajan jäsenvaltion on evättävä maksun vähentäminen. Tällä pyritään ehkäisemään yhtiöverovelvollisten kokonaisverorasitteen pienentämistä väärinkäyttämällä kansallisten verojärjestelmien eroja.²⁷ Suomessa ei ole ollut tällaisia säännöksiä aiemmin, joten nämä tullaan lisäämään lainsäädäntöön.²⁸

Aiemmasta direktiiviehdotuksesta poiketen lopullisesta direktiivistä on poistettu vapautusmenetelmästä hyvitysmenetelmään siirtymistä koskeva lauseke (ns. *Switch-Over Clause*). Tämä lauseke olisi rajoittanut yritysten vapauttamista osinko- tai luovutusvoittoveroista, mikäli tulot olisivat kertyneet sellaisesta valtiosta, jossa yritystä on verotettu alle 40 % kyseisen jäsenvaltion verotuksen tasosta.³⁰ Suomessa ei ole vastaavaa säännöstä.²⁸

Jäsenmaiden on toimeenpantava direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 31.12.2018. Poikkeuksen muodostavat maassapoistumisverotusta koskevat säännöt, jotka on saatettava voimaan viimeistään 31.12.2019.²⁵ Suomessa direktiivin toimeenpanosta on annettu lakiesitys. Lakiesityksessä ei esitetä hallituksen kirjelmän (U 7/2016 vp), hallituksen jatkokirjelmän (UJ 9/2016 vp) eikä valiokunnan lausunnon osalta muutoksia direktiiviin. Lakiesityksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu korkorajoitussääntelyn osalta. Arvion mukaan verovaikutus kasvaisi yhteensä nykyisestä 117 miljoonasta noin 210 miljoonaan euroon, joka aiheutuisi konsernin ulkopuolisille kolmansille osapuolille maksettujen korkomenojen lisääntymisestä. Lisäksi laki vaikuttaisi nykyisten noin 200 yhtiön lisäksi noin 175 uuteen yhtiöön.³¹

Valiokunnan lausunto tuki valtioneuvoston lausuntoja, joskin asiasta esitettiin myös eriyvä mielipide. Lausunnon eriyvässä mielipiteessä kannatetaan muun muassa korkovähennysoikeuden rajaksi 10 prosenttia ja ylärajaksi 500 000 euroa.³² Myös yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkivan kansalaisjärjestön Finnwatchin lausunnon mukaan korkovähennyksen alarajaa tulisi laskea ja sitä tulisi soveltaa julkisiin hankkeisiin. Lisäksi korkovähennysrajoitusta koskevassa säännöksessä tulisi huomioida väliyhtiöiden käyttämisen mahdollisuus vähennyskelpoisten korkojen luomisessa.³³

³⁰ Euroopan komissio, Ehdotus Neuvoston direktiivi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta/*COM/2016/026 final – 2016/011 (CNS). 2 luvun artikla 6. 28.1.2016. <http://bit.ly/2bBDryV>

³¹ Valtioneuvoston U-jatkokirje UJ 9/2016 vp. <http://bit.ly/2bBhmSu>

³² Valiokunnan lausunto VaVL 2 2016 vp, U 7/2016 vp – E 11/2016 vp. <http://bit.ly/2bBCK8w>

³³ U 7/2016 vp VeJ 03.05.2016 tutkija Lauri Finer, Finnwatch ry, Asiantuntijalausunto.

Kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen kattojärjestö Kepa kannattaa korkovähennysrajoituksen laskemista 10 %:iin.³⁴

2.2 Maakohtainen veroraportointi

Maakohtainen veroraportointi kattaa sekä esityksen monikansallisten yritysten verotietojen vaihdosta EU:n jäsenmaiden veroviranomaisten välillä että esityksen monikansallisten yritysten maakohtaisesta julkisesta veroraportoinnista. Ensinnäkin Euroopan komissio esitti 28.1.2016 veroviranomaisten automaattisesta tietojenvaihdosta annetun direktiivin 2011/16/EU muutosehdotuksen³⁵, josta talous- ja rahoitusasioiden neuvosto sai aikaan poliittisen yhteisymmärryksen 8.3.2016 ja jonka Euroopan neuvosto hyväksyi 25.5.2016³⁶. Direktiivi velvoittaa yrityksiä raportoimaan verotuksestaan maakohtaisesti sen jäsenvaltion veroviranomaisille, jossa ryhmittymän emoyrityksellä on verotuksellinen kotipaikka. EU:ssa toimivien tytäryritysten on toimitettava raportti veroviranomaisille, mikäli niiden emoyrityksen verotuksellinen kotipaikka ei ole jossakin EU:n jäsenmaassa eikä emoyritys anna itse raporttia. Direktiivi koskee EU:hun kuuluvia ja kuulumattomia yli 750 miljoonan euron konserninettoliikevaihtoa tekeviä yrityksiä.³⁷

Yritysten tuottaman raportin tulee sisältää maakohtaiset tiedot tuloista, voitoista tai tappioista ennen veroja, maksetuista ja kertyneistä veroista sekä lähdeveroista, pääomasta, voittovaroista, aineellisista hyödykkeistä ja työntekijöiden lukumäärästä. Yritysten on annettava nämä tiedot jo verotusvuodesta 2016 alkaen. Poikkeuksen muodostavat EU:ssa toimivat tytäryritykset, joille raportointi tilikaudelta 2016 on valinnasta ja vasta tilikaudelta 2017 pakollista. Tiedot on annettava viimeistään 12 kuukautta verovuoden päättymisen jälkeen ja verohallinnolla on siitä kolme kuukautta aikaa vaihtaa automaattisesti tietoja keskenään. Automaattisen tietojenvaihdon tarkoituksena on arvioida siirtohinnoittelusta aiheutuvat veronkiertoon kohdistuvat riskit. Direktiivi myös edellyttää EU:n jäsenvaltiota vahvistamaan raportointivelvoitteen laiminlyönnistä johtuvia seuraamuksia.³⁶

Suomessa julkaistiin 22.5.2016 hallituksen esitysluonnos siirtohinnoittelun dokumentointia ja verotuksen maakohtaista selvitystä koskevasta laista. Esityksessä ehdotetaan, että yritykset veloitettaisiin antamaan Verohallinnolle verotuksen maakohtaisen raportin. Esityksessä toimenpantaisiin EU-direktiivi ja OECD:n ohjeistus siirtohinnoittelun dokumentoinnista ja maakohtaisesta raportoinnista. OECD:n ohjeistuksen mukaan siirtohinnoitteludokumentoinnin tulisi koostua kolmesta osasta: 1) koko konsernia koskevista tiedoista (*master file*), 2) tietyssä maassa sijaitsevaa yksittäistä yritystä koskevista tiedoista (*local file*) ja 3) maakohtaisista, taloudellisiin seikkoihin liittyvistä tiedoista niistä valtioista ja oikeusalueista, joissa yritys toimii. Luonnosesityksessä ei muuteta EU:n antamia raja-arvoja maakohtaiselle veroraportoinnille. Alustavien arvioiden mukaan lakiesitys koskisi tällöin noin 50–60 yritystä Suomessa.

³⁴ U 7/2016 vp VeJ 03.05.2016 asiantuntija Lyydia Kilpi, Kepa ry, Asiantuntijalausunto.

³⁵ Euroopan komissio, Proposal for a Council directive amending Directive 2011/16/EU as regards mandatory automatic exchange of information in the field of taxation/*COM(2016) 25 final 2016/0010 (CNS). 28.1.2016. <http://bit.ly/2bQxLhX>

³⁶ Eurooppa-neuvosto, Yritysten veronkierto: neuvosto hyväksyi säännöt monikansallisten yritysten verotukseen liittyvien tietojen vaihdosta. Lehdistötiedote. 25.5.2016. <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2016/05/25-exchange-tax-related-information-multinationals/>. Viitattu 3.6.2016.

³⁷ Euroopan unionin neuvosto, Neuvoston direktiivi direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla/*7148/16 FISC 39 ECOFIN 231. 11.5.2016. <http://bit.ly/2c48r9X>

Seuraamuksien suhteen ehdotetaan, että yrityksen laiminlyönnistä seuraisi enintään 25 000 euron suuruinen veronkorotus.³⁸

Ennen EU:n verotusta koskevan toimenpidepaketin julkistamista EU oli jo ehtinyt muuttaa veroviranomaisten automaattisesta tiedonvaihdosta annetua direktiiviä 2011/16/EU osin joulukuussa 2015. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 8.12.2015 direktiivin, joka velvoittaa jäsenmaat vaihtamaan automaattisesti tietoja maiden rajat ylittävistä ennakkoveropäätöksistä ja ennakkohinnoittelusopimuksista.³⁹ Direktiivin tavoitteena on lisätä avoimuutta ja läpinäkyvyyttä niissä tapauksissa, joissa jäsenmaat ovat antaneet yrityksille erityistapauksena veropäätöksen niiden verotuksesta. Uusia sääntöjä sovelletaan 1.1.2017 alkaen. Euroopan komissio tulee myös kehittämään 31.12.2017 mennessä turvallisen keskusrekisterin, johon talletetaan vaihdettavat tiedot ja johon kaikkien jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on pääsy. Lisäksi komissiolla on pääsy rekisteriin.⁴⁰

EU:n tammikuuisessa veropaketissa olevaan maakohtaiseen veroraportointiin liittyen Euroopan komissio esitti myös 12.4.2016 tilinpäätösdirektiivin muutosehdotuksen, joka velvoittaisi monikansalliset yritykset raportoimaan vuosittain verotuksestaan julkisesti tilinpäätöksen julkistamisen yhteydessä. Muutosehdotus koski EU:ssa toimivia monikansallisia yrityksiä ja yrityksiä, joilla on yli 750 miljoonan euron konserninettoliikevaihto. Lisäksi ehdotus kattaisi EU:ssa toimivien tytäryritysten sivuliikkeet, joiden yli 750 miljoonan euron konserninettoliikevaihdon omaaviin emoyrityksiin ei sovelleta jäsenvaltioiden lainsäädäntöä.⁴¹

Yritysten tulisi muutosehdotuksen mukaan raportoida tilikausittain toimintansa luonteesta, työntekijöiden määrästä ja nettoliikevaihdosta mukaan lukien lähipiiriliikevaihto, voitot tai tappiot ennen veroja, kertyneet tuloverot, maksetut tuloverot ja kertyneiden voittovarojen määrä. Raportin tulisi eritellä tiedot jäsenvaltioittain ja niiden kolmanisen maiden osalta, joissa yrityksillä on toimipaikka. Jos tietyssä jäsenmaassa toimii useampi konsernin yksikkö, on annettava kaikkien tietojen yhteismäärä. EU:n ulkopuolisten maiden osalta raportoidaan konsernitasolla. Poikkeuksen muodostavat Euroopan komission ylläpitämän veroparatiisimaista koostuvaan luetteloon kuuluvat maat, joiden kohdalla vaaditaan tarkempaa tietojen erittelyä.⁴⁰

Muutosehdotuksessa todetaan jäsenmaissa toimivien yritysten hallituksen ja puheenjohtajan, ja kolmansien maiden kohdalla sivuliikkeen johdon, olevan vastuussa selvityksestä. Tilintarkastajan on todennettava selvitys tai vaihtoehtoisesti ilmoitettava selvityksen puuttuminen tilintarkastuskertomuksessa. Selvitys toimitetaan kaupparekisteriin ja sen on oltava yrityksen verkkosivuilla vähintään viiden peräkkäisen vuoden ajan. Kolmansissa maissa toimivien yritysten kohdalla joko konsernin tai tytäryrityksen tulee julkaista selvitys verkkosivuillaan. EU:n jäsenmaassa olevan tytäryrityk-

³⁸ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain siirtohinnoittelua koskevien dokumentointisäännösten muuttamisesta ja laiksi hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain muuttamisesta. Luonnos 22.5.2016. <http://bit.ly/2c7U4jJ>

³⁹ Eurooppa-neuvosto, Rajatylittävät veropäätökset: avoimuussäännöt hyväksytyt. 8.12.2015. <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2015/12/08-ecofin-cross-broder-tax-ruling/>. Viitattu 1.6.2016.

⁴⁰ Eurooppa-neuvosto, Neuvoston direktiivi direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla/*12802/15 FISC 124 ECOFIN 755. 24.11.2015.

⁴¹ Euroopan komissio, Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tiettyjen yritysten ja sivuliikkeiden tuloverotietojen ilmoittamisesta/*COM/2016/0198 final – 2016/0107 (COD). 12.4.2016. <http://bit.ly/2bBhiCg>

sen on julkaistava emoyhtiön tuloverotiedot verkkosivuillaan, mikäli tytäryritys on perustettu direktiivin raportointivaatimusten välttämiseksi. Direktiivin muutosehdotus velvoittaa jäsenmaita määrittämään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seurauksia raportointivelvoitetta rikkovalle yritykselle. Samanlaisia raportointivelvoitteita edellytetään jo EU:n alueelle sijoittaneilta luottolaitoskonserneilta⁴² sekä kaivannais- ja puunjalostusteollisuuden yrityksiltä⁴³.

Seuraavaksi direktiivin muutosehdotus menee vielä parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi. Kun laki on hyväksytty, se tulee saattaa voimaan kansallisella tasolla 12 kuukauden kuluessa. Käytännössä tämä tarkoittaisi Suomen osalta muutoksia kirjanpitolakiin ja kaupparekisterilakiin. Valtioneuvosto ei ole tähän mennessä alentanut EU:n määrittelemää konserninettoliikevaihtorajaa. Direktiivin on arvioitu koskevan noin 80–90 yritystä Suomessa ja tämän lisäksi konserninettoliikevaihtorajan ylittäviä EU:n ulkopuolisiin konserneihin kuuluvia Suomessa toimivia yrityksiä ja sivuliikkeitä. Yritysten tulee jo nyt toimittaa tilinpäätöksensä kaupparekisteriin, josta kuka tahansa voi lukea niitä maksua vastaan. Valtioneuvosto kannustaa vähemmistöomisteisiä yhtiöitä raportointiin.⁴⁴

Suomessa yritykset ovat olleet huolissaan verotustietojen julkistamisen vaikutuksesta yrityssalaisuuksien säilymiseen ja yritysten kilpailukykyyn⁴⁵. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto EK kannattaa viranomaisten välistä maakohtaista raportointia, mutta näkee julkisen raportointivelvoitteen aiheuttavan EU-yrityksille kilpailuhaittaa globaaleilla markkinoilla. Lisäksi EK huomauttaa lakiehdotuksen eri termien tulkinnanvaraisuudesta, mikä voi johtaa helposti vääriin tulkintoihin.⁴⁶ Sen sijaan esimerkiksi suomalaisten kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestö Kepa kannattaa raportointivelvollisuuden liikevaihtorajan laskemista 40 miljoonaan euroon, sillä nykyinen liikevaihtoraja jättäisi raportoinnin ulkopuolelle 85–90 prosenttia monikansallisista yrityksistä. Lisäksi Kepa kannattaa raportoinnin erittelyä maakohtaisesti myös niiden kolmansien maiden osalta, jotka eivät ole komission veroparatiisilistalla.⁴⁶

2.3 Konfliktimineraalien tuonti

Euroopan komissio antoi 5.3.2014 asetusehdotuksen, jossa esitettiin konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta peräisin olevien mineraalien ja metallien tuojien omaehtoiseen vakuutukseen perustuvan huolellisuusperiaate-järjestelmän perustamista. Ehdotuksen mukainen järjestelmä koskee tinan, tantaalin, volframin ja niiden malmien sekä kullan toimitusketjuja. Tarkkaa alueellista konfliktialueista ja korkean riskin alueista ei kuitenkaan ehdotettu. EU:n tuotantoketjun vaatimukset perustuvat OECD:n huolellisuusperiaate -ohjeistukseen, jolla pyritään edistämään mineraalien vastuullista hankintaa aseellisten konfliktien alueilla ja alueilla, joilla on riski aseellisen konfliktin syntymiseen. Komissio esitti, että se arvioisi arvioisi asetuksen toimin-

⁴² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU; Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014). <http://bit.ly/2bQz007>

⁴³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU; Tietu-tyyppisten yritysten vuosittainraportoinnista, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY. <http://bit.ly/2c4b6ka>

⁴⁴ Valtioneuvoston U-kirjelmä U 25/2016 vp. 24.5.2016. <http://bit.ly/2cqzT5d>

⁴⁵ U 25/2016 vp TaV 09.06.2016 asiantuntija Hannu Ylänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Asiantuntijalausunto.

⁴⁶ U 25/2016 vp TaV 09.06.2016 asiantuntija Lyydia Kilpi, Kepa ry, Asiantuntijalausunto.

taa ja vaikuttavuutta kolme vuotta asetuksen soveltamisesta ja joka kuudes vuosi sen jälkeen.⁴⁷

Euroopan parlamentti äänesti 20.5.2015 lakiehdotuksen puolesta. Parlamentti kuitenkin muutti komission ehdotusta ja vaati omaehtoisen vakuutuksen sijaan konfliktimineraalien tuontiyritysten pakollista sertifiointia. Parlamentti halusi myöntää taloudellista tukea komission COSME-ohjelman kautta mikro- ja pk-yrityksille, jotka haluavat hankkia sertifikaatin. Lisäksi parlamentti esitti mineraaleja käyttäville yrityksille velvoitetta ilmoittaa toimistaan hankintaketjun riskien määrittämiseksi ja käsittelemiseksi. Parlamentti tarkensi konfliktialueiden ja korkean riskin alueiden määritelmää ja ehdotti lopuksi, että komissio arvioisi sääntöjen toimintaa ja vaikuttavuutta kaksi vuotta asetuksen soveltamispäivästä ja joka kolmas vuosi sen jälkeen.⁴⁸

Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenmaat solmivat virallisen kantansa komission ja parlamentin ehdotuksiin joulukuussa 2015. Tämä kanta ei kuitenkaan ole julkinen. EU:n konfliktimineraalien sääntely eteni tämän jälkeen viimeiseen neuvotteluvaiheeseen eli niin kutsuttuihin trilogineuvotteluihin helmikuussa 2016. Trilogineuvotteluisissa Eurooppa-neuvosto, parlamentti ja komissio tapaavat epävirallisesti suljettujen ovien takana.⁴⁹

Trilogineuvottelujen tuloksena EU sai aikaan 16.6.2016 poliittisen yhteisymmärryksen konfliktimineraalien sääntelystä. Laki rajattiin velvoittamaan hankintaketjun alkupäässä olevia toimijoita (*upstream supplier*), mukaan lukien sulattamoita ja puhdistamoita. Suurin osa EU:hun tuoduista metalleista ja mineraaleista on siten lain piirissä ja pienimmät tuojat jätetään lain ulkopuolelle. Lisäksi komissio tulee edistämään muilla tavoin suurten ja pienten konfliktimineraalien jatkokäyttäjien (*downstream supplier*) huolellisuusperiaatteen noudattamista, esimerkiksi kehittämällä erilaisia raportointivälineitä. Jatkokäyttäjät käyttävät metalleja ja mineraaleja tuotteidensa osissa. Poliittisen yhteisymmärryksen jälkeen alkaa lain tekninen työstäminen ja yksityiskohdista sopiminen.⁵⁰ Esimerkiksi tuontirajasta ja tuontirajan kattavuudesta konsernin sisällä olevien yritysten kesken neuvotellaan vielä.

2.4 Yhteiskuntavastuun huomiointi kauppasopimuksissa

Euroopan unioni sisällytti vuonna 2015 yhteiskuntavastuun osaksi uutta kauppaja- ja investointistrategiaansa ”Trade for All – towards a more responsible trade and investment policy”. Strategiassa korostetaan talouskasvun kulkevan käsi kädessä ihmisoikeuksien, työ- ja ympäristöstandardien sekä terveyden ja turvallisuuden edistämisen kanssa. EU linjasi edistävänsä kauppapolitiikan avulla sosiaalista ja ympäristöllistä kehitystä esimerkiksi kiinnittämällä aiempaa enemmän huomiota kestäväen kehityksen toteutumiseen ja keskeisten työstandardien toimeenpanon valvomiseen kauppasopimuksissaan. Jokaiseen kauppaja- ja investointisopimukseen tulisi sisällyttää

⁴⁷ Euroopan komissio, Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council setting up a Union system for supply chain due diligence self-certification of responsible importers of tin, tantalum and tungsten, their ores, and gold originating in conflict-affected and high-risk areas /* COM/2014/0111 final - 2014/0059 (COD), 5.3.2014. <http://bit.ly/2c7VyKR>

⁴⁸ Euroopan parlamentti, Konfliktimineraalit: Parlamentti esittää pakollista sertifiointia maahantuojille, lehdistötiedote 20.5.2015: <http://www.europarl.europa.eu/news/fi/news-room/20150513IPR55318/Konfliktimineraalit-Parlamentti-esitt%C3%A4%C3%A4-pakollista-sertifiointia-maahantuojille>. Viitattu 23.6.2016.

⁴⁹ Thomas D. & Stokes K. (2016), EU Conflict Minerals Regulation – What’s Going On?. Squire Patton Boggs, 17.2.2016: <http://www.conflictmineralslaw.com/2016/02/17/eu-conflict-minerals-regulation-whats-going-on/>. Viitattu 23.6.2016.

⁵⁰ European Commission: EU political deal to curb trade in conflict minerals. Press release. 16.6.2016. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2231_en.htm. Viitattu 23.6.2016.

kestävää kehitystä käsittelevä luku. EU pyrkii myös edistämään ekologisten tuotteiden ja palvelujen kauppaa tullien avulla.⁵¹

Kauppastrategiassa käsitellään myös tuotantoketjujen vastuullista johtamista, johon pyritään esimerkiksi rohkaisemalla EU:n kauppakumppaneita sitoutumaan kansainvälisiin periaatteisiin ja luomalla vaihtoehtoisia kannustimia edistämään raportointia huolellisuusperiaatteen noudattamisesta tuotantoketjuissa. Strategia tähtää myös ihmisoikeuksien, hyvän hallinnon sekä reilujen ja eettisten kauppaohjelmien edistämiseen. Korruption vastaisuuteen liittyen strategiassa linjataan, että jokaisen tulevan kauppasopimuksen yhteydessä tulee neuvotella korruptionvastaisten sääntöjen lisäämisestä sopimukseen.⁵⁰

EU:n uuden kauppasopimuksen linjaukset tulevat esiin esimerkiksi EU:n ja Yhdysvaltojen välillä meneillään olevissa vapaakauppaneuvotteluissa (TTIP). EU on antanut kestävästä kehityksestä oman kappaleluonnosehdotuksensa, joka velvoittaisi molemmat osapuolet muun muassa edistämään kestävästä kehityksestä sopimuksen avulla ja lisäämään yhteistyötä kestäväan kehitykseen liittyvissä asioissa. Luonnosehdotuksessa kestävästä kehityksestä ja siihen liittyviä toimia tarkastellaan työelämän, ympäristön ja horisontaalisten asioiden tasoilla. Työelämään liittyen ehdotuksessa käsitellään monikeskisten työstandardien ja sopimusten noudattamista, järjestäytymisvapautta, pakko- ja lapsityövoiman hävittämistä sekä tasa-arvoisuutta ja syrjimättömyyttä. Ympäristönäkökulmassa korostuvat monikeskinen ympäristöllinen hallinta ja säännöt, kestävä johtaminen ja biologisen monimuotoisuuden käyttö, eläin- ja kasvilajien sekä niistä valmistettujen tuotteiden kauppa, kestävä metsien johtaminen ja metsätuotteiden kauppa, kalastuksen ja vesiviljeltyjen tuotteiden kauppa ja kestävä johtaminen sekä ympäristön kannalta järkevä kemikaalien ja jätteen kauppa ja johtaminen. Horisontaalisissa asioissa esiin nousevat nykyisten suojelun (esimerkiksi työsuojelu) tasojen säilyttäminen sopimuksen jälkeenkin, läpinäkyvyys ja julkinen osallistuminen, kestävyysvaikutusten arviointi, yhteiskuntavastuu ja vapaaehtoiset vastuulliset varmennusohjelmat.⁵²

Luonnosehdotuksen yhteiskuntavastuuta käsittelevän artiklan 20 mukaan sopimuksen molemmat osapuolet suostuvat edistämään yhteiskuntavastuuta muun muassa kansainvälisesti sovittujen ohjeiden ja periaatteiden toimeenpanon, seurannan ja levittämisen kautta. Osapuolten tulee tukea kansainvälisesti hyväksytyjä ohjeita ja periaatteita yhteiskuntavastuusta ja tukea niiden toimeenpanoa yrityksissä ja julkisissa toimielimissä. Näihin ohjeisiin ja periaatteisiin lukevat muun muassa OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, YK:n yrityksistä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet ja ILO:n kolmikantainen periaatejulistus. Kansainvälisiä ohjeita ja periaatteita pyritään edistämään myös yhteistyön avulla esimerkiksi vaihtamalla tietoa ja parhaista käytännöistä maiden välillä. Osapuolet myös sitoutuvat rohkaisemaan yrityksiä raportoimaan niiden sosiaalisista ja ympäristöllisistä toimistaan julkisesti kansainvälisten viitekehysten, kuten Global Reporting Initiativen avulla. Lisäksi luonnosehdotuksen artiklassa 21 todetaan osapuolten tunnustavan vapaaehtoisten vastuullisten varmennusohjelmien (*voluntary sustainability assurance schemes*) merkityksen kansallisen sääntelyn täydentäjänä. Tällaisia ohjelmia ovat muun muassa erilaiset standardit ja sertifikaatit, kuten reilun ja eettisen kaupan ohjelmat sekä eko-

⁵¹ EU (2015): Trade for all: towards a more responsible trade and investment policy. <http://bit.ly/2bBs4U6>

⁵² EU Textual Proposal: Trade and Sustainable Development.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153923.pdf

merkit.⁵¹ On kuitenkin huomattava, että neuvottelut ovat vielä kesken eikä sopimuksen lopputulosta voida näin ollen vielä ennakoida.

2.5 EU-päätäjät: Kannanotto Euroopan yhteiskuntavastuulainsäädännön tiukentamisesta kohti sitovaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusperiaatetta

Kahdeksan EU-parlamentaarikkoja allekirjoitti 18.5.2016 kannanoton, jonka mukaan EU:n lainsäädäntöä tulisi pikaisesti tiukentaa yhteiskuntavastuun osalta⁵³. Kannanotto toimii samalla niin sanottuna vihreänä korttina, jonka avulla EU:n kansalliset parlamentaarikot voivat ehdottaa Euroopan komissiolla uusia oikeudellisia tai ei-oikeudellisia aloitteita tai muutoksia jo voimassaolevaan säätelyyn⁵⁴. Parlamentaarikoiden mukaan EU pyrkii tällä hetkellä velvoittamaan ainoastaan haavoittuvimpien toimialojen yrityksiä noudattamaan huolellisuusperiaatetta. Kannanoton avulla halutaan rohkaista komissiota esittämään direktiiviä tai muuta aiheellista instrumenttia säätelemään ja ennaltaehkäisemään aiempaa kattavammin EU:n arvojen sekä YK:n ja ILO:n sopimuksissa mainittujen ihmisoikeuksien vastaista toimintaa eurooppalaisten yritysten tuotantoketjuissa.⁵²

Allekirjoittaneisiin lukeutuvat Ranskan, Iso-Britannian, Alankomaiden, Italian Viron, Liettuan, Slovakian ja Portugalin parlamenttien edustajat¹. Kannanoton vireillepanijana toimi Ranskan parlamentin jäsen Danielle Auroi². Taustalla voidaan olettaa vaikuttaneen Ranskassa parhaillaan esillä oleva lakiehdotus kansallisesta huolellisuusperiaatteesta, jonka osa Ranskan edustajista haluaisi ulottaa myös osaksi kansainvälistä säätelyä.⁵²

3 Kansallinen säätelykehitys

3.1 Ranska: Yhteiskuntavastuuraportointi

Ranskan vireillä ollutta ympäristöpoliittista ohjelmaa Grenelleä (*Grenelle de l'environnement*) toimeenpannaan 3.9.2009 hyväksytyn Grenelle I -lain (Loi n:o 2009-967 du 3 août 2009 de programmation relative à la mise en oeuvre du Grenelle de l'environnement) ja 12.7.2010 hyväksytyn Grenelle II -lain (Loi n:o 2010-788 du 12 juillet portant engagement national pour l'environnement) avulla. Grenelle I on luonteeltaan ohjelmallinen, kun taas Grenelle II sisältää eri lakien yksityiskohtaisemmat muutokset.⁵⁵

Grenelle II -lain artikla 225 velvoittaa Ranskassa toimivia ranskalaisia ja ulkomaalaisia yrityksiä sisällyttämään vuosittaiseen raporttiinsa yrityksen toiminnan ympäristölliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset sekä yrityksen sitoumuksen kestävä kehityksen edistämisestä.⁵⁶ Artiklan 225 toimeenpanoasetus hyväksyttiin 24.4.2012 ja

⁵³ National Assembly, Parliamentarians from all the EU commit to strengthen the social responsibility of multinational companies, 18.5.2016.

⁵⁴ Amnesty International: NGOs welcome support of European Parliamentarians for duty of care legislation of EU corporations towards people affected by their activities. Media Statement. 18.5.2016.

http://www.amnesty.eu/content/assets/Docs_2016/Public_Statements/Business_and_Human_Rights/EU_Duty_of_Care_Green_Card_Media_Statement.pdf. Viitattu 20.6.2016.

⁵⁵ HE 28/2014. <http://bit.ly/2c7UGWG>

⁵⁶ Loi n:o 2010-788 du 12 juillet 2010 portant engagement national pour l'environnement – Article 225. <http://bit.ly/2cqA0xT>

se muun muassa laajentaa yritysten raportointivelvoitetta sekä samalla tiukentaa raportoinnin laatutavoitteita.⁵⁶

1.1.2012 alkaen raportointivelvollisuus on kattanut kaikki pörssissä listatut yritykset ja 1.1.2014 alkaen raportointivelvollisuuden alaisina ovat olleet myös kaikki yli 500 työntekijää työllistävät pienet yritykset, joiden vuosittaiset nettotulot ovat yli 100 miljoonaa euroa. Raportin tulee kattaa koko yrityksen ja sen tytäryhtiöiden toiminta kuluneen tilinpäätösvuoden ajalta ja mikäli tarpeellista, myös edellisen tilinpäätös-
vuoden ajalta vertailun mahdollistamiseksi. Raportin on oltava julkinen ja kolmannen osapuolen on varmennettava se.⁵⁷

Yritysten on raportoitava 42 aiheesta, jotka on luokiteltu kolmeen teemaan: sosiaaliset (esimerkiksi työ, terveys, turvallisuus), ympäristölliset (esimerkiksi saasteet, jäteiden hallinta, energiankulutus) ja kestävä kehityksen sitoumukset (esimerkiksi sosiaaliset vaikutukset, suhteet sidosryhmiin, ihmisoikeudet). Aiheet heijastelevat kansainvälisiä yhteiskuntavastuuraportoinnin ohjeita, kuten ISO 26000:a ja GRI:tä. Yrityksillä on vapaus valita oman toimintansa kannalta aiheelliset vastuullisuusmittarit. Mikäli yritys noudattaa kansallista tai kansainvälistä raportointiviitekehystä, sen tulee mainita viitekehysten nimi ja mistä sen voi löytää. Yritykset voivat myös olla raportoimatta toimintansa kannalta epäoleellisista aiheista, mutta niiden on tällöin esitettävä tiedon poisjättämisestä selitys, jonka aiheellisuuden riippumaton tarkastaja arvioi.⁵⁶

3.2 Ranska: Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusperiaatteen soveltaminen

Ranskan kansalliskokous eli Ranskan parlamentin alahuone hyväksyi 30.3.2015 kansalaisten esittämän lakiehdotuksen, joka velvoittaa suuria yrityksiä noudattamaan huolellisuusperiaatetta (*Devoir de Vigilance*) toimintoissaan koko tuotantoketjun osalta. Lakiehdotus koski suuryrityksiä, jotka työllistävät vähintään 5000 ihmistä emo- ja tytäryhtiöissä Ranskassa tai vähintään 10 000 ihmistä emo- ja tytäryhtiöissä Ranskassa ja ulkomailla.⁵⁸

Laki velvoittaisi ensinnäkin yrityksiä laatimaan julkisen huolellisuussuunnitelman niistä oleellisista toimista, joilla yritys pyrkii tunnistamaan ja ehkäisemään toiminnasta suoraan tai välillisesti aiheutuvia ihmisoikeusloukkauksiin, perustavanlaatuisiin vapauksiin, vakaviin fyysisiin tai ympäristöllisiin vahinkoihin ja terveyteen liittyviä riskejä. Lisäksi suunnitelman avulla tulisi pyrkiä ennaltaehkäisemään korruptiota. Suunnitelmassa viitattuihin toimiin luetaan myös yrityksen alihankkijoiden ja tuotteiden valmistajien toimet. Valtioneuvoston (*Conseil d'État*) asetus tarkentaisi yrityksiltä vaaditun huolellisuustason. Toiseksi kuka tahansa asiasta kiinnostunut voisi vaatia tuomioistuinkäsittelyä, mikäli yritys ei ole toiminut lain mukaisesti. Lakiehdotuksessa viitataan henkilöön (*personne*), joten voidaan näin ollen olettaa, etteivät esimerkiksi kansalaisjärjestöt ainakaan tämänhetkisen tekstin pohjalta voisi jättää valitusta. Lakiehdotuksessa ei myöskään erikseen mainita, voiko henkilö olla muunmaalainen kuin Ranskan kansalainen, sillä henkilöön viitataan vain epämääräisesti sanalla kuka

⁵⁷ Décret n:o 2012-557 du 24 avril 2012 relatif aux obligations de transparence des entreprises en matière sociale et environnementale. <http://bit.ly/2bAFG8m>

⁵⁸ Assemblée Nationale, Proposition de loi relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre, 30.3.2015. <http://bit.ly/2bBiAgF>

tahansa (*toute*). Tuomioistuin voisi rangaistuksenkin uhalla määrätä yrityksen julkaisemaan huolellisuussuunnitelman ja tiedot suunnitelman toimeenpanosta. Kolmanneksi yritys voitaisiin tuomita laiminlyönneistä korkeintaan 10 miljoonan euron siviilisakkoihin.⁵⁹

Ranskan senaatti eli Ranskan parlamentin ylähuone kuitenkin kaatoi lakiehdotukset 18.11.2015⁶⁰. Lakiehdotuksen vastustajien mukaan lain hyväksyminen heikentäisi merkittävästi ranskalaisten yritysten kilpailukykyä etenkin suhteessa muihin eurooppalaisiin yrityksiin. Vaikka lakia vastustettiin kansallisella tasolla, sen edistämistä EU-tasolla kuitenkin puollettiin.⁶¹ Ranskan kansalliskokous äänesti jälleen lakiehdotuksen puolesta 23.3.2016⁶². Aloite menee näin ollen jälleen senaattiin toiselle äänestyskierrokselle. Odotettavasti senaatti joko hylkää esityksen tai muuttaa sitä niin paljon, että voi sen hyväksyä. Ranska on ajanut samanaikaisesti kansainvälisen sääntelyn lisäämistä asian osalta YK:n (ks. luku 1.1) ja EU:n (ks. luku 2.6) tasolla.

3.3 Yhdysvallat: Lapsi- ja pakkotyöllä tuotettujen tavaroiden maahantuonnin kieltäminen

Yhdysvalloissa astui voimaan 24.2.2016 laki kaupan helpottamisesta ja kaupan täytäntöönpanosta (*H.R. 644: Trade Facilitation and Trade Enforcement Act of 2015*). Lain päätarkoituksena on parantaa kauppapolitiikkaa, mutta muiden asetusten muassa se myös kieltää osittain tai täysin lapsi- tai pakkotyöllä tuotettujen tavaroiden maahantuonnin.⁶³ Tullilain pykälä 307 on sallinut pitkään pakkotyöllä tuotettujen kauppatavaroiden maahantuonnin, mikäli kuluttajien kulutusvaatimuksia ei ole voitu muutoin tyydyttää.⁶⁴ Helmikuussa voimaantullut laki kuitenkin kumoaa tämän tullilaissa olleen oikeudellisen porsaanreiän.⁶¹

Uuden lain yhteydessä sovelletaan pakkotyöhön liittyvää liittovaltiosääntelyä (*Federal Regulation on Forced Labor*). Sääntely tullaan luultavimmin päivittämään pian vastaamaan uutta lakia siten, että kulutusvaatimus poistetaan myös tästä sääntelystä. Pakkotyöhön liittyvän liittovaltiosääntelyn mukaan tullin edustaja tai kuka tahansa muu henkilö saa ilmoittaa tullipalvelulle tuotteesta, mikäli henkilöllä on syytä epäillä tuotteen olevan pakkotyöllä tehty. Tullin edustaja tutkii kaikki tarvittavat tiedot täyttävät ilmoitukset ja tuottajalle annetaan mahdollisuus kumota väite. Jos tuotteen todetaan olevan pakkotyöllä tehty, tuotteen tulo estetään ja tieto löydöstä julkaisetaan viikoittaisessa tullitiedotteessa ja liittovaltion rekisterissä.⁶⁵

Yhdysvaltojen työllisyysosasto (*U.S. Department of Labor*) julkaisee sivuillaan listaa tuotteista, joiden on katsottu olevan tuotettu lapsi- tai pakkotyöllä. Tällä hetkellä listassa on noin 350 tuotetta, kuten kolumbialainen kahvi ja thaimaalaiset katkaravut.⁶⁶

⁵⁹ Assemblée Nationale, Proposition de loi relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre, 30.3.2015.

⁶⁰ Sénat, Proposition de loi relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre, 8.11.2015.

⁶¹ McClintock, David (2016): "French Parliament Volleys Back To the Senate (Again) The Supply Chain Due Diligence Law "Devoir de Vigilance", Ecovadis, blog post. 29.3.2016: <http://blogspot.ecovadis.com/2016/03/french-assembly-volleys-back-to-senate.html>. Viitattu 29.6.2016.

⁶² Assemblée Nationale: Proposition de loi relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre, 23.3.2016.

⁶³ Section 910 of the Trade Facilitation and Trade Enforcement Act of 2015. <http://bit.ly/1V82MhJ>

⁶⁴ Section 307 of the Tariff Act of 1930 (19 U.S. Code § 1307). <http://bit.ly/2c7W0c7>

⁶⁵ Code of Federal Regulations: Merchandise Produced by Convict, Forced, or Indentured Labor (19 C.F.R § 12.42)

⁶⁶ United States Department of Labor: List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor <https://www.dol.gov/ilab/reports/child-labor/list-of-goods/>

Käytännössä uusi laki ei kuitenkaan velvoita tullia suoraan tarkastamaan kaikkia listalla olevia tuotteita tai kieltämään niitä. Lain tarkoituksena ei ole kieltää ongelmallisissa maissa sijaitsevaa koko tuotantolinjaa tai teollisuusalaa tai koko yksittäistä aluetta. Yhdysvaltain tulli- ja rajavartiolaitos voi kuitenkin käyttää listaa yhtenä lähteenä tutkimuksissaan, mikäli valitus jostakin tuotteesta liittyy listan mainitsemiin tuotteisiin.⁶⁷

Lain voimaan astumisen jälkeen tapauksia on noussut esiin kolme.⁶⁸ Ensimmäinen kieltopäätös annettiin 29.3.2016 kiinalaisen yrityksen Tangshan Sunfar Silicon:n valmistamien pesusoodan, kalsiumkloridin, lipeän ja viskoosi/raionkuidun tuonnille. Yhdysvaltain tulli- ja rajavartiolaitoksen mukaan vangit olivat tuottaneet nämä tuotteet pakkotyöllä.⁶⁹ Toinen tuontikielto asetettiin 13.4.2016 koskemaan saman yhtiön valmistamien kaliumin, kaliumhydroksidin ja kaliumnitraatin tuontia. Myös tässä tapauksessa oli hyödynnetty vankityövoimaa tuotteiden valmistuksessa.⁷⁰ Kolmas maahantuonnin kieltopäätös annettiin 1.6.2016 ja se koskee malesialiaisen PureCircle Ltd:n Kiinassa tuottamia steviauutteita ja niiden johdannaisia.⁷¹

Tämän lisäksi ainakin Turkmenistan News (ATN), International Labor Rights Forum (ILRF), Cotton Campaign ja US CBP tekivät yhdessä valituksen 6.4.2016 Turkmenistanissa pakkotyövoimalla tuotetuista puuvillatuotteista, joita Ikea ja Gamby Global Inc ostavat. Valituksessa viitataan muun muassa Yhdysvaltojen hallinnollisten toimijoiden, ILO:n ja YK:n ihmisoikeuskomitean raportteihin, joiden mukaan Turkmenistanin hallitus ylläpitää puuvillamonopolia, jossa kansalaiset pakotetaan kasvattamaan ja viljelemään puuvillaa rangaistuksen uhalla. Yhdysvaltojen tulli- ja rajavartiolaitos ei ole vielä elokuuhun 2016 mennessä vastannut valitukseen.⁷²

3.4 Yhdysvallat: Kaivannaisteollisuuden raportointivelvoite

Yhdysvallat hyväksyi 27.6.2016 lain, joka vaatii Yhdysvaltojen pörssiin listattuja öljy-, kaasu- ja kaivannaisteollisuuden yrityksiä raportoimaan Yhdysvaltojen ja muiden maiden hallituksille suorittamansa maksut julkisesti tilinpitovuositain. Raportointi on toteutettava projektitasoisesti ja siihen on luettava myös maksut, jotka tytäryritys tai joku muu yrityksen kontrolloima yksikkö ovat tehneet. Raportointivelvollisuus koskee kaikkia tilikauden aikana tehtyjä yli 100 000 yhdysvaltain dollarin ylittäviä maksuja, jotka on joko maksettu kerralla tai useassa eri erässä. Yritysten on aloitettava raportoimaan tilikausistaan 30.9.2018 jälkeen.⁷³

⁶⁷ Trade Facilitation and Trade Enforcement Act of 2015: Repeal of the Consumptive Demand Clause – Frequently Asked Questions (FAQs). <https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2016-Apr/tftea-repeal-consumptive-demand-clause-faqs.pdf>

⁶⁸ U.S. Customs and Border Protection: Forced Labor: <https://www.cbp.gov/trade/trade-community/programs-outreach/convict-importations> . Viitattu 3.8.2016.

⁶⁹ U.S. Customs and Border Protection: CBP Commissioner Issues Detention Order on Chemical, Fiber Products Produced by Forced Labor in China, 29.3.2016: <https://www.cbp.gov/newsroom/national-media-release/2016-03-29-000000/cbp-commissioner-issues-detention-order-chemical> . Viitattu 8.8.2016.

⁷⁰ U.S. Customs and Border Protection: CBP Commissioner Issues Detention Order on Potassium Products Produced in China with Forced Labor, 13.4.2016: <https://www.cbp.gov/newsroom/national-media-release/2016-04-13-000000/cbp-commissioner-issues-detention-order-potassium> Viitattu 8.8.2016.

⁷¹ U.S. Customs and Border Protection: CBP Commissioner Issues Detention Order on Stevia Produced in China with Forced Labor, 1.6.2016: <https://www.cbp.gov/newsroom/national-media-release/2016-06-01-000000/cbp-commissioner-issues-detention-order-stevia> Viitattu 8.8.2016.

⁷² Petition to exclude all cotton lint, yarn, fabric and other cotton goods produced in Turkmenistan, including Ikea Group's "Nyponros" and "Malou" cotton duvet covers and pillowcases/shams, from importation into the United States, because they are manufactured "wholly or in part" with forced labor. 6.4.2016. <http://bit.ly/2cqyuLO>

⁷³ Final Rule: Disclosure of Payments by Resource Extraction Issuers (17 CFR Parts 240 and 249b). <http://bit.ly/2bBv5UF>

Laki on osa vuonna 2010 hyväksyttyä Dodd-Frank lakia. Yhdysvaltojen käräjäoikeus kuitenkin mitätöi raportointivelvoitteeseen liittyvän artiklan vuosiksi, koska öljy-yhtiöt American Petroleum Instituten johdolla riitauttivat asian.⁷⁴ Vastaava laki on hyväksytty jo EU:ssa^{75,76} ja Kanadassa⁷⁷. Eurooppalaisesta ja kanadalaisesta vastineistaan poiketen Yhdysvaltojen laki mahdollistaa raportoinnin viivästyttämisen vuodella, mikäli kyseessä ovat tutkimustoimet.⁷¹

4 Lopuksi

Yritysten viimeaikaisessa kansainvälisessä sääntelykehityksessä näyttää edelleen korostuvan yhteiskuntavastuuraportointivelvoitteiden avulla tapahtuva yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen. Tämä näkyy niin veronkierron torjuntaan liittyvissä OECD:n ehdotuksissa ja EU:n direktiiveissä kuin Ranskan kansallisessa yhteiskuntavastuuraportointiin velvoittavassa Grenelle II -laissa.

Veronkierron estäminen ja ihmisoikeuksiin liittyvän huolellisuusperiaatteen noudattaminen ovat saaneet paljon kansainvälistä huomiota viimeaikoina ja niitä onkin pyritty edistämään eri toimijoiden avulla. Ihmisoikeudet yritysten toiminnassa ovat olleet agendalla niin YK:ssa, OECD:ssa, EU-parlamentaarikoilla kuin Ranskassa. OECD:n huolellisuusperiaate-ohjeistukset voidaan nähdä erittäin hyvänä lisänä sääntelyyn etenkin siinä mielessä, että YK:n ihmisoikeuksia käsittelevän asiakirjan neuvotteluissa korostettiin erilaisten lakien ja sääntelyn käytännön toteutuksen olevan vielä puutteellista.

Yhteiskuntavastuun huomiointi kauppasopimuksissa voidaan osaltaan nähdä yhteiskuntavastuun vahvistumisena ja sen merkityksen kasvuna globaalissa taloudessa. Näyttää siltä, että yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyvän pakottavan ja vapaaehtoisen sääntelyn lisääntyessä kansainvälisesti suomalaistenkin yritysten on enenevässä määrin huomioitava vastuullisuutensa menestyksensä takaamiseksi.

⁷⁴ National Resource Governance Institute : Oil Companies' Lawsuit Seeks to Undermine Global Transparency. 10.10.2012. http://archive.resourcegovernance.org/news/press_releases/oil-companies%E2%80%99-lawsuit-seeks-undermine-global-transparency Viitattu 8.8.2016.

⁷⁵ EU, Tietäntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta, 26.6.2013. <http://bit.ly/2c4b6ka>

⁷⁶ EU, Säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/109/EY, arvopapereiden yleisölle tarjoamisen tai kaupankäynnin kohteeksi ottamisen yhteydessä julkistettavasta esitteestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/71/EY ja direktiivin 2004/109/EY tiettyjen säännösten täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission direktiivin 2007/14/EY muuttamisesta. 22.10.2013. <http://bit.ly/2blUVbq>

⁷⁷ Government of Canada: Extractive Sector Transparency Measures Act. S.C. 2014, c. 39. <http://bit.ly/2bRKJPg>

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet Avdelningen för arbetslivs- och marknadsrådgör		Utgivningsdatum 9.9.2016	
Författare	Noora Lindroos, Avdelningen för arbetslivs- och marknadsrådgör			
Publikationens namn	Samhällsansvar och reglering – Översikt över utvecklingsförlopp för reglering med anknytning till företagens samhällsansvar på olika håll i världen II			
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer Företag 29/2016			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ språkversioner				
Referat	<p>Utredningen syftar till att ge en täckande helhetsbild över den senaste tidens utvecklingsförlopp för reglering med anknytning till företagens samhällsansvar på olika håll i världen. I utredningen behandlas förutom utvecklingen i lagstiftningen också soft law-regleringen som inte är juridiskt bindande. Utöver lagändringar i EU och Finland kan även nationella lagändringar i andra länder ha inverkan på finländska företag som är verksamma på den globala marknaden.</p> <p>I senaste tidens lagstiftningsprojekt framhävs genom uppsättande av rapporteringsskyldigheter också strävan att förebygga ekonomiska brott, brott mot mänskliga rättigheter och miljöbrott som företagens verksamhet ger upphov till. Regleringen för att förhindra skattesmitning har under 2016 snabbt förts framåt både i OECD och EU. I fråga om de mänskliga rättigheterna har i synnerhet omsorgsprincipen väckt mycket diskussion i FN, OECD, EU och nationellt. OECD har publicerat några branschspecifika guider om iakttagande av omsorgsprincipen i produktionskedjorna. Speciellt Frankrike har koncentrerat sig på att driva en ökning av regleringen med anknytning till omsorgsprincipen. Dessutom har importen av konfliktmineraler begränsats i EU. Förenta staterna har förbjudit import av varor som producerats genom barn- och tvångsarbete.</p> <p>Samhällsansvaret har fått starkare fotfäste i den globala ekonomin, vilket syns förutom i ökad reglering även i EU:s nya handelsstrategi, där samhällsansvar för första gången ingår. I TTIP-frihandelsavtalet mellan EU och Förenta staterna förhandlas som bäst att åtgärder som hänför sig till samhällsansvar ska inkluderas. I och med att den tvingande och frivilliga regleringen med anknytning till företagens samhällsansvar ökar internationellt, ser det ut som att även finländska företag i ökande grad måste se till att de är ansvarsfulla för att garantera sin framgång.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för arbetslivs- och marknadsrådgör/ Linda Piirto, tfn 029 504 7028</p>			
Nyckelord	samhällsansvar, lagstiftning, reglering, företag			
Ärendenummer				
Finansiering/förläggare				
	ISSN (tryckt)	ISBN (tryckt)	ISSN (webbpublikation) 1797-3562	ISBN (webbpublikation) 978-952-327-122-7
	Sidantal 22	Språk	URN URN:ISBN:978-952-327-122-7	
Beställningar/ distribution				

DESCRIPTION

Published by	Ministry of Employment and the Economy Labour and trade department		Date of publication 9.9.2016	
Authors	Noora Lindroos, Labour and trade department			
Title of publication	Social responsibility and regulation – A review of developments in regulation related to corporate social responsibility in different parts of the world II			
Series and publication number	Publications of the Ministry of Employment and the Economy Enterprises 29/2016			
Theme of publication				
Publication parts/ Language versions				
Abstract	<p>The aim of this report is to give an overall picture of recent developments in legislation related to corporate social responsibility in different parts of the world. In addition to legislative developments, consideration is also given to legally non-binding soft law regulations. Finnish companies operating on the global market can be affected by both EU and Finnish legislative changes as well as changes made in other countries.</p> <p>Recent legislative projects have been characterised by the setting of reporting requirements in an attempt to prevent companies from perpetrating economic, human rights, and environmental violations. Regulations to prevent tax evasion have progressed rapidly during 2016 in both the OECD and the EU. Regarding human rights, due diligence has, in particular, provoked much discussion in the UN, OECD and EU, as well as at the national level. The OECD has published several sector-specific guides on compliance with due diligence in production chains. France in particular has focused on pursuing an increase in regulation related to due diligence. In addition, the import of conflict minerals has been restricted in the EU, and the US has banned the import of products produced with child labour and forced labour.</p> <p>Social responsibility has strengthened its foothold in the global economy, a development evidenced by both the increase in legislation and also the new EU trade strategy, in which the principle of social responsibility has been included for the first time. Negotiations are currently in progress on the inclusion of social responsibility measures within the TTIP free trade agreement between the EU and the US. It does indeed appear that, with the international increase in both compulsory and voluntary regulations on corporate social responsibility, Finnish companies also are in increasing numbers needing to take social responsibility into account in order to secure the success of their business activities.</p> <p>Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Labour and trade department, Linda Piirto, tel. +358 29 504 7028</p>			
Keywords	corporate social responsibility, legislation, regulation, enterprises			
Reference numbers				
Funded/Published by				
	ISSN (print)	ISBN (print)	ISSN (electronic version) 1797-3562	ISBN (electronic version) 978-952-327-122-7
	Number of pages 22	Language	URN URN:ISBN:978-952-327-122-7	
Sale/Distribution of publications				

Yhteiskuntavastuu ja sääntely

ISSN 1797-3562 (verkkójulkaisu)

ISBN 978-952-327-122-7

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet